

9A:4

Fråga om behov av allmän dagvattenanläggning för ett åttiotal bostadsfastigheter inom ett detaljplanerat område på västkusten.

Sökandenas fastigheter – 21 stycken – ligger inom ett detaljplanlagt område, beläget mellan järnvägen vid Frillesås stationssamhälle i öster och badvikarna Vällersvik och Torstensvik i väster. Fastigheterna, som har en areal mellan 600 och 4 000 m², är alla bebyggda med enbostadshus. De flesta används huvudsakligen sommartid. Enligt detaljplanen är området avsett för bostadsbebyggelse. Boytan har i planen begränsats till 200 m². Vid fastighetsbildning tillåts normalt inte avstyckning till fastigheter mindre än 1 000 m². Den gränsen håller dock på att luckras upp. Kommunen har antagit att området snart, under 1990-talet, kommer att bli föremål för exploatering och förtätning med mindre tomter, större inslag av permanentboende och fler hårdgjorda ytor. Området har under år 1990 intagits i verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning och ledningar har byggts ut för renvatten, spillvatten och dagvatten. Förbindelsepunkter för alla tre nyttigheterna har upprättats för sökandenas fastigheter och sökandena har underrättats om detta. Utbyggnadsetappen har omfattat cirka 80 fastigheter avsedda för bostadsändamål samt Vällersviks konferenscenter. Detaljplaneområdet omfattar marken ända ner till Vällersviken. Spillvatten kommer där vintertid från cirka 1 500 personekvivalenter. Sommartid tillkommer 1 000 – 1 500. En vägförening är väghållare i området. Kommunen har därför inte vidtagit några åtgärder för att avvattna väg- och gatumarken. Den kommunala dagvattenanläggningen skall endast avleda dag- och dränvatten från fastigheterna. Detta vatten leds sedan ut i Vällersviken.

Sökandena yrkade att nämnden måtte fastställa att de, gentemot kommunen som huvudman för den allmänna va-anläggningen, inte är avgiftsskyldiga för dagvattenavlopp från sina respektive fastigheter. Ägarna till R 1:39 och 1:67 yrkade dessutom fastställt att avgiftsskyldighet inte heller föreligger för spillvattenanslutning.

Som grund för denna talan anförde sökandena huvudsakligen: Vid ett informationsmöte i augusti 1989 och i vissa fall också senare har kommunen informerat om att dagvattenanslutning inte är obligatorisk och att det inte heller föreligger någon avgiftsskyldighet för denna nyttighet. Den skriftliga informationen, som sökandena fått del av, har haft karaktären av ett anbud av vilket det framgått att det inte finns någon anslutnings- eller avgiftsskyldighet för dagvatten. Kommunen måste anses vara bunden av detta anbud. – Kommunen har

inte påfordrat att faktisk anslutning till dagvattennätet kommer till stånd utan bara krävt ett ekonomiskt deltagande i den allmänna anläggningen. Frågan gäller alltså inte miljön utan finansieringen. Vid en sådan frivillig anslutning bör avgiftsskyldighet förutsätta faktisk anslutning. – Grundregeln om en rättvis avgiftsfördelning har heller inte tillämpats, eftersom två fastighetsägare i området har befriats från anslutningsavgift för dagvatten. – Beträffande en del av sökandenas fastigheter bestrids att det över huvud taget föreligger något behov av anordningar för dagvattenavlopp. För övriga fastigheter finns visserligen ett sådant behov men det tillgodoses bättre med egna anordningar än med den kommunala anläggningen. Detsamma gäller i fråga om spillvattenavloppet från R 1:39 och 1:67. – Beträffande ett par av fastigheterna har kommunen genom bygglovsprövningen godkänt att dräneringsvatten och dagvatten infiltrerats i mark på fastigheten.

Kommunen, som hävdade att fastigheterna har behov av avloppsanordningar för såväl spillvatten som dag- och dräneringsvatten och att detta behov inte kan med större fördel tillgodoses på annat sätt än genom den kommunala anläggningen, bestred bifall till sökandenas talan.

Kommunen anförde till utveckling av bestridandet: Den aktuella utbyggnaden av den allmänna va-anläggningen omfattar cirka 80 bostadsfastigheter. En del är sommarstugor. I övrigt utnyttjas bostäderna i dag året runt. Området har sedan lång tid tillbaka varit ett populärt rekreationsområde. Detaljplanen ger nu möjlighet till vidare permanentning och förtätning, vilket också sker successivt. Olika lösningar av privata spill- och dagvattenavlopp har utförts där under årens lopp. Flera av avloppen samlades, med eller utan olika slag av slamavskiljning, till en gemensam ledning med utlopp i Val-lersviken. Någon samfällighet bildades inte för ledningen. – Redan på 60-talet började badkvaliteten försämrats i vikarna. Från konferenscentrets sida framställdes krav att kommunen skulle vidtaga åtgärder. Under 1970-talet föranledde dåvarande hälsovårdsnämndens badvattenprovtagningar nämnden att, med hänvisning till det hälsovådliga badvattnet, göra framställan till va-verket att vidtaga akuta åtgärder. Även länsstyrelsen begärde att kommunen skulle vidtaga skyndsamma åtgärder. Va-verket utförde då en provisorisk lösning genom att sommartid föra över vattnet från den kombinerade privata ledningen till det allmänna nätet. Klagomål från bl.a. vägföreningen fortsatte emellertid att inkomma till hälsovårdsförvaltningen att förorenat vatten rann ut i badviken och förorenade stranden. Under 1985 och 1986 förekom omfattande översvämningar i ett flertal kommuner och inte minst i Kungsbacka. Kommunfullmäktige tillsatte en utredning vars slutsats blev att dagvatten måste omhändertas i ordnade former och föreslog att dagvat-

ten skulle byggas ut samtidigt med spillvattennätet om det inte var uppenbart att så inte behövdes. Kommunfullmäktige beslutade anta förslaget 1988 och arbetsrutiner har därefter utarbetats successivt för de berörda nämnderna och förvaltningarna. Utbyggnaden av Vällersvik etapp II innefattar följaktligen omhändertagande av dagvatten, dels eftersom en separering från spillvattnet är nödvändig till undvikande av framtida överbelastning av reningsverk och huvudledningen för spillvatten, dels eftersom de geohydrologiska undersökningarna visade att det grunda jordlager som finns mellan bergen inte har kapacitet att infiltrera dagvattenmängden vilken då ytledes rinner till de lägsta punkterna och förorsakar översvämning, och dels att detta ytterligare kommer att förstärkas när området byggs ut i en högre grad enligt planen och marken ytterligare läggs igen och hårdgörs. Vissa av fastigheterna har redan i dag problem med dagvatten från grannfastigheterna. – 16 av de ursprungliga 21 sökandenas fastigheter är i dag ännu sommarstugor. Med ledning av utvecklingen av området i stort, då även medtaget etapp I, sker en snabb omvandling till permanentbostäder. Kungsbacka kommun ligger på bekvämt pendelavstånd till Göteborg och kommunen är sedan lång tid tillbaka en populär bostadsort för folk som arbetar i Göteborg. De allmänna kommunikationerna förbättras, bl.a. är dubbelspår mellan Göteborg och Varberg under utbyggnad och va byggs ut så snabbt resurserna tillåter. Mest omfattande är permanentningen vid kustområdena, där geohydrologin överensstämmer med den tidigare beskrivna för Vällersvik. – Med ledning av kommunens erfarenheter måste således dagvatten omhändertas i ordnad form i permanentningsområden med den geohydrologi som där råder om inte problem skall uppstå. Teknikernas bedömning inför utbyggnaden blev att omhändertagande måste ske i ett större sammanhang och i form av dagvattenledning. Enligt va-lagen utgör dagvatten avlopp då det måste tas omhand i ett större sammanhang. Enligt lagen skall erläggas avgift för den fastighet som har behov av anläggningen och för vilken omhändertagande inte med större fördel kan bättre tillgodoses på annat sätt. Fastighetens behov skall då bedömas utifrån detaljplanens möjligheter och inte utifrån det behov som föreligger i dagsläget för t.ex. en sommarstuga. Hänsyn måste också tas till hela områdets karaktär, dvs. bland annat den omvandling som pågår för fullt till permanentboende. Samtliga fastigheter bidrar till dagvattenflödet. Oavsett om den enskilda fastigheten är högt belägen och endast nyttjas några sommarmånader, är enligt kommunens uppfattning lagens mening den, att sådan fastighet också skall delta i kostnaderna för det allmänna nätet. Om motsatsen skulle gälla kunde följden bli att endast den lägst belägna fastigheten, som är recipient för dagvattnet från hela det omgivande områdets fastigheter, ensam skulle bära kostnaden för den. – För

att en högre reningsgrad och en säkrare och effektivare slamhantering skall erhållas, skall reningsverk i Frillesås läggas ner och obehandlat spillvatten ledas till reningsverket i Ölmanäs via en sjöledning. Reningsverket i Ölmanäs byggs ut med förfällning och kvävereduktion för en dimensionerande belastning om 11 000 pe år 2010. Det utbyggda reningsverket skall tas i bruk 1996-06-01. Länsstyrelsen har i sitt tillståndsbeslut, 1991-06-12, påpekat vikten av att kommunens saneringsprogram av ledningsnätet genomförs eftersom ett stort problem som måste åtgärdas är inläckande dag- och grundvatten i spillvattenledningarna. När reningsverket i Ölmanäs byggs ut för biologisk kvävereduktion är den nya reningsprocessen både temperatur- och flödeskänslig. Speciellt under den kalla årstiden kan för stora mängder ovidkommande vatten påverka reningsprocessen väsentligt och t.o.m. slå ut processen helt under flera månader. Länsstyrelsen har i villkoren för beslutet meddelat bestämmelser för att begränsa tillflödet till reningsverket av grund- och dräneringsvatten. Länsstyrelsens tillståndsbeslut stöder kommunens krav på ett effektivare omhändertagande av dag- och dränvatten i bl.a. Vallerviksområdet. Avloppsvattnet behöver omhändertas i separata ledningar och på ett ordnat sätt i ett större sammanhang. Det utbyggda reningsverket i Ölmanäs innebär stora miljömässiga fördelar med positiva återverkningar på vattenkvaliteten såväl i badvikar som i fjordarna i området i övrigt.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 9 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är ägare av fastighet inom en sådan anläggnings verksamhetsområde skyldig att betala avgifter till anläggningens huvudman om fastigheten har behov av anordningar för spillvattenavlopp och dagvattenavlopp samt behovet inte kan med större fördel tillgodoses på annat sätt. Avgiftsskyldigheten inträder när huvudmannen har upprättat förbindelsepunkt för fastighetens anslutning till den allmänna anläggningen och underrättat fastighetsägaren om detta.

Enbart det förhållandet att huvudmannen har byggt ut den allmänna va-anläggningen inom ett område medför alltså inte att fastigheterna där kan påföras anläggningsavgift. Avgiftsskyldigheten skall i princip vara motiverad av den enskilda fastighetens va-behov. Detta behov skall bedömas efter objektiva grunder och med utgångspunkt i fastighetens användningsmöjligheter på sikt. Den omständigheten att fastigheten för närvarande används på ett sådant sätt att kraven på va-anordningarnas beskaffenhet må kunna ställas relativt lågt skall alltså inte tillmätas avgörande betydelse. Det nu sagda innebär inte att man vid

prövningen kan bortse från den omgivande bebyggelsen och områdets karaktär i övrigt. Där förhållandena i bebyggelseområdet i stort påkallar att allmän va-anläggning byggs ut för att betjäna området, är det ofrånkomligt att detta åtminstone i någon mån måste innefatta en presumtion för att också de enskilda fastigheterna i området har ett motsvarande behov.

Sökandenas fastigheter, som alla är bebyggda med enbostadshus, ligger numera inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning. Kommunala ledningar för alla tre nyttigheterna – renvatten, spillvatten och dagvatten – har byggts ut till fastigheterna. Området är detaljplanlagt. Det är jämförelsevis tätt bebyggt och i varje fall sommartid tätt befolkat. Fortfarande används flertalet fastigheter i den nu aktuella delen av planområdet huvudsakligen för fritidsändamål. Men de får bebyggas med bostadshus för permanentboende och inslaget av sådant boende är inte obetydligt. Med hänsyn till de av kommunen härom anförda förhållandena, inte minst den omständigheten att allmän va-anläggning har kommit tillstånd, finns anledning utgå från att andelen permanentboende kommer att öka i framtiden. Detta ger också en viss grund för antagande om en på inte alltför lång sikt ökad förtätning inom området.

Vad först gäller frågan om avgiftsskyldighet för spillvattenavlopp kan noteras att fastigheterna R 1:39 och 1:67 sedan lång tid är inrättade för bostadsändamål och att de också används som bostadsfastigheter. Redan av den anledningen får dessa fastigheter anses ha behov av anordningar för avlopp. Med den rättspraxis som har etablerats i hithörande frågor är det uppenbart att fastigheternas nuvarande anordningar – torrklosett respektive sluten tank i kombination med markinfiltration av BDT-vattnet efter slamavskiljning – inte kan anses uppfylla nutida anspråk på avloppsutrustning inom ett bostadsområde av nu ifrågavarande karaktär. Dessa anordningar utgör här i vart fall inte ett bättre alternativ än anslutning till den allmänna spillvattenanläggningen. Fastighetsägarna kan därför inte undgå avgiftsskyldighet för denna nyttighet.

Frågan om avgiftsskyldighet för dagvattenavlopp synes däremot vara mera tveksam för flera av de berörda fastigheterna. Det torde i och för sig vara riktigt att man, som kommunen framhållit, måste ställa stora krav på en väl fungerande vattenavrinning inom ett området av det här slaget. Den av kommunen åberopade utredningen tyder på att det med hänsyn till rådande topografisk och hydrogeologiska förhållanden, generellt sett, inte föreligger särskilt gynnsamma betingelser för markinfiltration och annat lokalt omhändertagande av dag- och dränvattnet på de enskilda fastigheterna. Detta har också i viss utsträckning bekräftats genom vad som iakttagits vid Vänämndens besiktning av området.

Mot denna bakgrund och med tanke bl.a. på den permanentning och förtätning som kommunen räknar med, har det varit motiverat att bygga ut den allmänna dagvattenanläggningen i området.

Med hänsyn till vad som har upplysts om fastigheterna och vad som kunnat iaktas vid besiktningen av dessa, bedömer Va-nämnden att samtliga sökandenas fastigheter i större eller mindre omfattning behöver anordningar för att ta hand om dagvattenflöden från tak- och markytor och att flera av dem dessutom behöver anordningar för att ta hand om dränvatten. För flertalet har också vidtagits åtgärder för att tillgodose dessa behov. Förutsättningarna att klara omhändertagandet inom den egna fastigheten varierar emellertid en hel del mellan fastigheterna. Om än, som förut antytts, med viss tvekan i några fall, har Va-nämnden vid den samlade prövningen av vad som förekommit inte beträffande någon av fastigheterna funnit utrett att behovet av dagvattenavlopp kan med större fördel tillgodoses på annat sätt än genom kommunens anläggning.

Vad sökandena anfört därom att kommunen lämnat oriktig information om avgiftsskyldigheten, att faktisk anslutning inte påfordrats, att två fastighetsägare befriats från avgiftsskyldighet och att bygglovsprövningen innefattat ett godkännande av befintliga anordningar, är inte av beskaffenhet att för någon av sökandena medföra befrielse från avgiftsskyldighet.

Va-nämnden finner enligt det anförda att sökandenas talan inte kan vinna bifall.

Va-nämnden lämnade sökandenas talan utan bifall.

En nämndledamot var av skiljaktig mening och anförde: Med hänsyn framförallt till hur bebyggelseområdet ser ut i dag, och då inte minst med tanke på den tämligen låga standarden på vägnätet för vilket något avvattningssystem inte har byggts ut, finns inte tillräcklig grund för bedömningen att den av kommunen förväntade utvecklingen i fråga om permanentning och förtätning är så nära förestående att den bör beaktas i målet. En anslutning till den allmänna anläggningen av vissa av de berörda fastigheterna kan dessutom förväntas ge endast en begränsad funktion på grund av fastigheternas topografiska beskaffenhet. Vid sådana förhållanden och då alternativet med en anslutning till den allmänna anläggningen uppenbarligen medför väsentligt högre kostnader för fastighetsägarna anser jag att dagvattenavledningen från ifrågavarande fastigheter med större fördel tillgodoses med befintliga anordningar än genom den allmänna dagvattenledningen. – Jag finner alltså att samtliga sökande skall vinna den

yrkade förklaringen beträffande avgiftsskyldigheten för dagvattenavlopp. – I övrigt är jag ense med Va-nämndens majoritet.

Beslut: 1992-01-29, BVa 11

Mål nr: Va 183 m.fl./90 och 11 m.fl./91

Fastighetsägarna överklagade och yrkade i Vattenöverdomstolen bifall till sin talan vid Va-nämnden.

Kommunen bestred ändring.

Vattenöverdomstolen yttrade:

Vattenöverdomstolen vill inledningsvis notera att vadekärandenas fastställsetalan endast avser avgiftsskyldigheten för dagvattenavlopp från deras respektive fastigheter och, såvitt avser R 1:39, även spillvatten. Frågan om avgiftsskyldighet för dagvattenavlopp från gata, väg eller allmän plats är inte föremål för den fastställsetalan som prövas i målet.

Parterna har till stöd för sin talan anfört huvudsakligen detsamma som vid Va-nämnden.

Vattenöverdomstolen har hållit syn på de olika fastigheterna och området i övrigt.

Vattenöverdomstolen gör följande bedömning.

När det gäller talan beträffande avgiftsskyldighet för spillvattenavlopp delar Vattenöverdomstolen Va-nämndens bedömning. Va-nämndens beslut skall således fastställas i den delen.

Vad sedan gäller de olika fastigheternas avgiftsskyldighet för dagvattenavlopp skall, såsom Va-nämnden angivit, de olika fastigheternas behov bedömas efter objektiva grunder. Hänsyn måste tas till den omgivande bebyggelsen och områdets karaktär i övrigt.

I den del av området där flertalet av de i målet aktuella fastigheterna är belägna används många fastigheter som fritidsbostäder. Nybyggnationen i närliggande omgivningar är dock inte obetydlig. Behovet av ett väl fungerande dagvattenavlopp för området kommer därför att öka. Vattenöverdomstolen delar därför Va-nämndens bedömning att behovet av dagvattenavlopp bäst tillgodoses genom kommunens anläggning. Anmärkas kan dock att departementschefen i prop. 1970:118 s 100 uttalat att fastighetsägare som avstår från att begagna den kommunala anläggningen ändå bör kunna åläggas att betala avgifter för denna men att hänsyn bör tas till att anläggningen inte utnyttjas vid bestäm-

mandet av avgifterna. Detta uttalande torde inkludera såväl dagvatten- som spillvattenavlopp.

Då Vattenöverdomstolen även delar Va-nämndens bedömning såvitt avser frågan om kommunen lämnat oriktig information om avgiftsskyldigheten skall Va-nämndens beslut fastställas i sin helhet.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens avgörande.

En ledamot avgav särskilt yttrande: Jag ansluter mig till Vattenöverdomstolens dom. Det har i målet anförts att t.ex. Tanums kommun valt ett system som minskar behovet att ansluta fastigheter till ett system med dagvattenavlopp. När nu Kungsbacka valt ett annat system, med sådana avlopp, måste det antas vara ändamålsenligt att bygga ut ett sådant system fullt ut och fördela kostnaderna. Det måste dock finnas vissa gränser för vilka kostnader som därmed kan åläggas fastighetsägarna. – Alla de berörda fastigheterna ligger inom ett område som är ganska tätt bebyggt. Ägarna till de aktuella fastigheterna menar att det inte finns behov av dagvattenavlopp för deras del. Vissa av dessa ägare kan ha särskilt goda skäl för en sådan mening, men behovet kan manifesteras sig på anliggande tomter sedan vattnet runnit dit. För mig är det avgörande att kostnaden för installation av dagvattenavlopp inte drar sådana kostnader att någon av ägarna tvingas från sina fastigheter. Se exempelvis tabellen över anläggningsavgifter, som ger vid handen att kostnaden i de minst kostsamma fallen belöper på 14 310 kronor och i de mest kostsamma på 20 610 kronor. Eftersom den konkreta kostnaden blir överkomlig kan jag därmed ansluta mig till domen.

Dom: 1993-10-28, DTVa 13

Mål nr: TVa 275/92

Fastighetsägare överklagade domen men Högsta domstolen beviljade inte prövningstillstånd.